

[Startpagina](#) > ... > [Familierecht En Erfenissen](#) > [Echtscheiding En Scheiding Van Tafel En Bed](#) > [Italy](#)

Echtscheiding en scheiding van tafel en bed

Inhoud aangereikt door

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

1 Wat zijn de voorwaarden voor een echtscheiding?

Echtscheiding is gebonden aan een aantal wettelijke voorwaarden (zie punt 2). De rechter moet controleren of is voldaan aan de wettelijke voorwaarden voor het uitspreken van de echtscheiding.

Die controle moet zelfs worden uitgevoerd als beide echtgenoten gezamenlijk een verzoek tot echtscheiding indienen. Het gezamenlijk verzoek van de echtgenoten op zich is geen grond voor echtscheiding — in Italië bestaat echtscheiding met wederzijdse instemming derhalve niet: de rechter moet altijd de feiten die aan het verzoek ten gronde liggen, vaststellen alvorens de echtscheiding toe te wijzen.

Indien het huwelijk volgens het Italiaans burgerlijk wetboek is gesloten, heeft de echtscheiding ontbinding van het huwelijk tot gevolg en indien de partijen voor de kerk zijn getrouwd en het huwelijk is ingeschreven in het register van de burgerlijke stand, worden met de echtscheiding de burgerrechtelijke gevolgen van het huwelijk beëindigd. Betrokkenheid van het openbaar ministerie is noodzakelijk.

Bronnen: Wet nr. 898 van 1 december 1970, gewijzigd bij Wet nr. 436 van 1 augustus 1978, bij Wet nr. 74 van 6 maart 1987 en bij Wet nr. 55 van 6 mei 2015.

2 Welke echtscheidingsgronden bestaan er?

Beide echtgenoten kunnen op de volgende gronden om een echtscheiding verzoeken:

1) in het geval dat, nadat het huwelijk is voltrokken, de andere echtgeno(o)t(e) onherroepelijk wordt veroordeeld voor een bijzonder ernstig misdrijf, ongeacht of dit is gepleegd voor of na het huwelijk, te weten:

- tot een levenslange gevangenisstraf of een gevangenisstraf van meer dan 15 jaar, die de optelsom kan zijn van een aantal veroordelingen, wegens opzettelijke delicten, met uitzondering van politieke delicten of delicten die zijn gepleegd om “beweegredenen van bijzondere morele en maatschappelijke aard” (*motivi di particolare valore morale e sociale*);

- tot een gevangenisstraf wegens incest (artikel 564 van het Italiaanse wetboek van strafrecht) of seksuele misdrijven overeenkomstig artikel 609 bis (seksueel misbruik), artikel 609 quater, artikel 609 quinques of artikel 609 octies (die zijn ingelast bij wet nr. 66 van 15 februari 1996);

- tot een gevangenisstraf wegens moord op een zoon of dochter of de poging tot moord op de echtgeno(o)t(e) of op een zoon of dochter;

- tot een gevangenisstraf, indien de persoon op twee of meer punten schuldig is bevonden wegens het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel, het niet nakomen van de onderhoudsverplichting jegens het gezin, het mishandelen van gezinsleden of van minderjarigen, of het ongepast beïnvloeden van personen met een geestelijke stoornis ten koste van de echtgeno(o)t(e) of kinderen, tenzij de verzoeker eveneens is veroordeeld

wegens medeplichtigheid aan het misdrijf of indien de echtgenoten inmiddels weer samenwonen;

2) in de volgende gevallen:

- de andere echtgeno(o)t(e) is vrijgesproken van incest of seksueel misbruik als genoemd in punt 1 b) en c), indien de rechtbank vaststelt dat de verweerder ongeschikt is om verder of weer bij het gezin te wonen;

- de echtgenoten leven, met wederzijdse instemming of op verzoek van een van de partijen, al gescheiden van tafel en bed gedurende een ononderbroken periode van

1. ten minste een jaar sinds zij voor de rechter verschenen in de procedure voor de scheiding van tafel en bed;
2. een half jaar in het geval van scheiding met wederzijdse instemming, met inbegrip van een betwiste uitspraak waarvoor onderling een vergelijk is getroffen;
3. of een half jaar sinds de gecertificeerde datum in de via onderhandelingen in aanwezigheid van een advocaat tot stand gekomen overeenkomst tot scheiding van tafel en bed, of sinds de datum van de ten overstaan van een ambtenaar van de burgerlijke stand verleden akte met een beschrijving van de overeenkomst tot scheiding van tafel en bed;

- strafrechtelijke vervolging wegens een van de misdrijven als genoemd onder punt 1 b) en c) is gestaakt wegens verjaring, maar de inzake echtscheiding bevoegde rechter stelt vast dat het misdrijf op zichzelf beschouwd aanleiding zou hebben gegeven tot strafrechtelijke aansprakelijkheid;

- strafrechtelijke vervolging wegens incest is gestaakt omdat er geen strafrechtelijke aansprakelijkheid kon worden vastgesteld omdat de handeling geen "openbaar schandaal" veroorzaakte;

- de andere echtgeno(o)t(e) heeft een buitenlandse nationaliteit en heeft het huwelijk in het buitenland nietig laten verklaren of laten ontbinden of heeft in het buitenland een nieuw huwelijk gesloten;

- het huwelijk is niet geconsumeerd;

- een van de echtgenoten is officieel van geslacht veranderd: in dat geval mag het verzoek om echtscheiding worden ingediend door de persoon die de geslachtsverandering heeft ondergaan of door de andere echtgeno(o)t(e).

Samengevat zijn de gronden voor echtscheiding, afgezien van strafrechtzaken (die, naast veroordelingen wegens ernstige misdrijven, ook gevallen omvatten waarin de persoon is vrijgesproken wegens verminderde toerekeningsvatbaarheid, gevallen waarin het misdrijf is verjaard en gevallen van incest waarbij niet is voldaan aan de objectieve voorwaarde voor strafrechtelijke aansprakelijkheid), de volgende: scheiding van tafel en bed; nietigverklaring, ontbinding of een nieuw huwelijk door de andere echtgeno(o)t(e) in het buitenland; niet-consummatie van het huwelijk; en verandering van geslacht.

3 Wat zijn de juridische gevolgen van een echtscheiding als het gaat om:

3.1 de persoonlijke relatie tussen de echtgenoten (bijvoorbeeld de achternaam)?

De toewijzing van een echtscheiding houdt het volgende in.

In de eerste plaats worden de huwelijksbanden verbroken: elke partij krijgt weer de ongehuwde staat en kan dus opnieuw trouwen.

De vrouw verliest de achternaam van haar echtgenoot indien zij deze aan de hare had toegevoegd; het gerecht kan echter op verzoek de vrouw toestaan om de toevoeging van de naam van haar echtgenoot aan de hare te blijven voeren, indien dit om gegronde redenen in haar belang of dat van de kinderen is.

Bij een echtscheiding worden de verwantschapsbanden niet verbroken en blijven in het bijzonder de beletselen van directe verwantschap onverlet (artikel 87, lid 4, van het burgerlijk wetboek).

Buitenlandse echtgenoten behouden het door huwelijk verkregen staatsburgerschap.

3.2 de verdeling van het vermogen van de echtgenoten?

De echtscheiding ontbindt de wettelijke gemeenschap van goederen (*comunione legale*, die alle aankopen omvat die de echtgenoten gezamenlijk of afzonderlijk tijdens het huwelijk hebben gedaan, met uitzondering van de persoonlijke zaken die in artikel 179 van het burgerlijk wetboek zijn opgesomd) en het voor het gezin afgescheiden vermogen (*fondo patrimoniale*). In gevallen waarin de kinderen nog niet meerderjarig zijn, blijft het afgescheiden gezinsvermogen echter bestaan. De echtscheiding heeft geen gevolgen voor gemeenschappelijk bezit dat onder andere regelingen valt (*comunione ordinaria*, bv. zaken die pro rata zijn verworven voor of tijdens het huwelijk, indien de boedel ten tijde van het huwelijk gescheiden is gehouden op verzoek van een van de echtgenoten (*separazione dei beni*)): op verzoek van een van de echtgenoten kan de gemeenschappelijkheid van dergelijk bezit worden opgeheven.

Aan de ouder die met een minderjarig kind woont, kan het recht worden toegewezen om in de voormalige woning van het echtpaar te blijven wonen, indien dat in het belang van het kind is.

3.3 de minderjarige kinderen uit het huwelijk?

De rechtbank die de echtscheiding toewijst, kent in de regel het gezag over minderjarige kinderen toe aan beide ouders; alleen in uitzonderlijke gevallen worden de kinderen onder het gezag van één ouder geplaatst. De rechtbank stelt tevens de regels op voor de omgang van de minderjarige kinderen met de ouder die niet bij de kinderen woont; geeft instructies over het beheer van de eigendommen van de kinderen; en stelt de maandelijkse bijdrage voor het levensonderhoud van de kinderen vast, die aan de samenwonende ouder moet worden betaald.

3.4 de verplichting om alimentatie te betalen aan de andere echtgenoot?

Bij toewijzing van de echtscheiding gelast het gerecht op verzoek van een van de betrokken partijen de periodieke betaling van alimentatie aan de ex-echtgeno(o)t(e) die over onvoldoende middelen beschikt of deze objectief gezien niet kan verkrijgen. De verplichting tot alimentatiebetaling houdt op wanneer de ontvanger opnieuw in het huwelijk treedt. Ingeval beide partijen hiermee instemmen, kan de alimentatiebetaling ook geschieden met een enkele transactie door overdracht van de eigendomsrechten op een goed aan de echtgeno(o)t(e) aan wie het ten gunste komt. (Zie "[Alimentatievorderingen - Italië](#)" voor nadere bijzonderheden.)

Krachtens artikel 570 van het wetboek van strafrecht is er sprake van een strafbaar feit wanneer een ex-echtgeno(o)t(e) na een echtscheiding of bij een scheiding van tafel en bed verzuimt zijn of haar gezin te onderhouden.

Overige effecten. Echtgenoten die van echt gescheiden zijn, maar niet hertrouwd zijn, en die recht hebben op alimentatie, maken ook aanspraak op een deel van een aan de andere echtgeno(o)t(e) toegekende ontslagvergoeding. Bij overlijden van de voormalige echtgeno(o)t(e) heeft de langstlevende voormalige echtgeno(o)t(e) recht op een eventueel nabestaandenpensioen of op het delen van het pensioen met een eventuele volgende langstlevende echtgeno(o)t(e) en op betaling van een deel van de erfenis, indien de persoon in kwestie behoeftig is. De alimentatiegerechtigde echtgeno(o)t(e) heeft tevens recht op de inschrijving van een gerechtelijke hypotheek of kan verzoeken om inbeslagneming van de goederen van de echtgeno(o)t(e) teneinde de alimentatie te vereffenen.

4 Wat betekent "scheiding van tafel en bed" in de praktijk?

Scheiding van tafel en bed houdt in dat de echtgenoten wettelijk niet langer verplicht zijn om samen te wonen. Een louter feitelijke scheiding van tafel en bed heeft geen rechtsgevolg (met uitzondering van situaties die zijn ontstaan voorafgaande aan wet nr. 151 van 22 mei 1975 (hervormingswet)).

Scheiding van tafel en bed houdt geen annulering van de huwelijksbetrekking in, maar zwakt deze af.

Scheiding van tafel en bed kan door de rechter worden opgelegd of met wederzijdse instemming geschieden.

Bronnen: de materiële regels zijn vastgelegd in het burgerlijk wetboek (artikelen 150 en volgende; voor vragen betreffende de nalatenschap, zie de artikelen 548 en 585).

5 Wat zijn de gronden voor een “scheiding van tafel en bed”?

Bij een scheiding van tafel en bed — d.w.z. een door de rechter uitgesproken scheiding — moet eerst worden vastgesteld dat de echtgenoten niet langer kunnen samenleven.

Indien aan deze voorwaarde is voldaan, spreekt de rechter de scheiding uit, op verzoek van een van beide echtgenoten, zelfs indien dit tegen de wil van de andere echtgeno(o)t(e) is.

In uitzonderlijke gevallen kan de rechter een van de echtgenoten als verantwoordelijk voor de scheiding aanwijzen: dit heeft gevolgen voor de toekenning van alimentatie tijdens de scheiding van tafel en bed en na de echtscheiding, alsmede voor de erfrechten. Betrokkenheid van het openbaar ministerie is noodzakelijk.

Scheiding van tafel en bed met wederzijdse instemming is gebaseerd op een overeenkomst tussen de echtgenoten, maar moet worden bekrachtigd door de rechter, die erop toeziet dat de tussen de echtgenoten overeengekomen afspraken stroken met de zwaarderwegende belangen van het gezin. Met name wanneer een overeenkomst over het gezag over en alimentatie voor de kinderen niet in het belang van de kinderen is, zal de rechter de partijen nogmaals bijeenroepen en hun vragen de noodzakelijke veranderingen aan te brengen. Indien de partijen in gebreke blijven, kan de rechter weigeren om de scheiding van tafel en bed goed te keuren.

6 Wat zijn de juridische gevolgen van een “scheiding van tafel en bed”?

Persoonlijke betrekkingen: Bij scheiding van tafel en bed (op last van de rechter of met wederzijdse instemming) vervalt de vereiste van alle vormen van bijstand die verband houden met het samenwonen. Daarnaast vervalt het wettelijk vermoeden van vaderschap. De vrouw hoeft de achternaam van haar echtgenoot niet op te geven als zij deze heeft toegevoegd aan de hare, maar op verzoek van de echtgenoot kan de rechter haar verbieden deze achternaam te voeren indien dit de echtgenoot ernstige schade berokkent. Eveneens kan de rechter de vrouw toestaan het gebruik van de achternaam van haar echtgenoot te staken, indien het voortgezet gebruik ervan nadelig voor haar zou zijn.

Eigendommen in gemeenschappelijk bezit: De gemeenschap van goederen wordt ontbonden op basis van een verklaring inzake de afwezigheid of het vermoedelijk overlijden van een van de echtgenoten, de nietigverklaring, ontbinding of beëindiging van de burgerrechtelijke gevolgen van het huwelijk, scheiding van tafel en bed, wettelijke scheiding van bezittingen, de onderling overeengekomen wijziging van het huwelijksvermogensstelsel of faillissement van een van de echtgenoten.

Bij scheiding van tafel en bed wordt het gezamenlijk bezit van de echtgenoten ontbonden als de rechter de echtgenoten toestaat gescheiden te wonen, of per de datum waarop het proces-verbaal van de scheiding met wederzijdse instemming van de echtgenoten wordt ondertekend in aanwezigheid van de voorzittende rechter, mits het is goedgekeurd. De uitspraak waarbij het de echtgenoten wordt toegestaan gescheiden te wonen, wordt gezonden naar de ambtenaar van de burgerlijke stand voor registratie van de ontbinding van het gezamenlijk bezit.

Ouderlijke verantwoordelijkheid: De rechtbank die de regels inzake de scheiding van ouders over de voogdij over minderjarige kinderen toekent, stelt de hoogte vast van de alimentatie die moet worden betaald door de ouder (die niet bij de kinderen woont) of, in het uitzonderlijke geval dat het gezag aan één ouder is toegewezen, door de ouder aan wie het gezag niet is toegewezen. Bij voorkeur wordt het recht om in de gezinswoning te wonen toegekend aan de echtgenoot aan wie het gezag is toegewezen (zie [“Ouderlijke verantwoordelijkheid — Italië”](#) voor nadere bijzonderheden).

Toekenning van alimentatie: Bij toewijzing van de scheiding kent de rechter de betaling van alimentatie door de andere echtgeno(o)t(e) toe aan de echtgeno(o)t(e) die niet verantwoordelijk is voor de scheiding indien hij of zij zelf niet over voldoende middelen beschikt. Een behoeftige echtgeno(o)t(e) kan nog steeds aanspraak maken op onderhoudsgeld, d.w.z. een regelmatige uitkering om te voorzien in zijn of haar levensonderhoud, zelfs als hij of zij verantwoordelijk is voor de scheiding (zie [“Alimentatievorderingen – Italië”](#)).

De wet bevat uitdrukkelijke bepalingen over een automatische inflatiecorrectie in geval van echtscheiding; in de rechtspraak is die uitgebreid tot de scheiding van tafel en bed.

De in de rechterlijke beslissing beschreven maatregelen ten aanzien van het gezag over de kinderen en de berekening van het onderhoudsgeld voor de kinderen en voor een echtgeno(o)t(e) kunnen later worden gewijzigd. Verzuim om het onderhoudsgeld te betalen is een misdrijf krachtens artikel 570 van het wetboek van strafrecht.

Scheiding van tafel en bed met en zonder verantwoordelijkheid: Van tafel en bed gescheiden echtgenoten die niet verantwoordelijk worden gehouden voor de scheiding van tafel en bed, blijven erfrechtelijk beschouwd dezelfde rechten genieten als niet-gescheiden echtgenoten.

Echtgenoten die verantwoordelijk worden gehouden voor de scheiding van tafel en bed hebben uitsluitend recht op alimentatie van de overleden echtgeno(o)t(e) indien zij alimentatiegerechtigd waren op het moment van inleiding van de erfrechtprocedure (artikelen 548 en 585 van het burgerlijk wetboek).

Overige effecten: In het geval van niet-nakoming geeft het bevel tot scheiding van tafel en bed recht op de inschrijving van een gerechtelijke hypotheek. Op verzoek van de rechthebbende kan de rechter de inbeslagname van goederen van de aansprakelijke echtgeno(o)t(e) gelasten of beslag laten leggen op diens inkomsten.

7 Wat betekent "nietigverklaring van het huwelijk" in het huwelijk in de praktijk?

Krachtens de artikelen 117 e.v. van het burgerlijk wetboek kan een huwelijk in een aantal afzonderlijke gevallen nietig worden verklaard. Het verdient de voorkeur dit te bezien in termen van ongeldigheid door de verschillende gronden voor ongeldigheid en het toepasselijke recht voor elk geval op zich te onderzoeken.

Een huwelijk is ongeldig als er sprake is van een bij wet bepaalde tekortkoming, die evenwel via een vordering in rechte moet worden ingeroepen.

Een procedure tot nietigverklaring van een huwelijk wordt pas aan de erfgenamen medegedeeld als de zaak reeds aanhangig is. Betrokkenheid van het openbaar ministerie is noodzakelijk.

Bronnen: De materiële regels worden uiteengezet in de artikelen 117 tot en met 129 bis van het burgerlijk wetboek.

8 Wat zijn de gronden voor nietigverklaring van het huwelijk?

In de volgende gevallen kan een huwelijk ongeldig zijn (artikelen 117 e.v. van het burgerlijk wetboek):

1. een van de echtgenoten is nog gehuwd met een ander; de ongeldigheid is absoluut en onaantastbaar; verzoekschriften kunnen worden ingediend door de echtgenoten, een rechtstreekse bloedverwant in opgaande lijn, het openbaar ministerie of iedereen met een rechtmatig belang;
2. *impedimentum criminis*: een huwelijk wordt aangegaan door twee personen van wie er één is veroordeeld wegens de moord of poging tot moord op de echtgeno(o)t(e) van de ander; de ongeldigheid is absoluut en onherstelbaar, en kan worden ingeroepen door de echtgenoten, het openbaar ministerie of iedereen met een rechtmatig belang;
3. het huwelijk kan niet worden voltrokken vanwege de geestelijke beperking van een van de echtgenoten; het bevel tot vaststelling van die beperking kan ook na de huwelijksvoltrekking worden gegeven, indien wordt aangetoond dat de beperking ten tijde daarvan al bestond; het huwelijk kan worden betwist door een voogd, het openbaar ministerie of iedereen met een rechtmatig belang;
4. geestelijk onvermogen van een van de echtgenoten (*incapacità naturale*); het huwelijk kan worden betwist door een echtgeno(o)t(e) die, hoewel voor hem of haar geen verbod gold een huwelijk aan te gaan, bewijst dat zijn of haar geestvermogens bij de sluiting van het huwelijk waren gestoord. het verzoekschrift kan niet worden ingediend indien het echtpaar langer dan een jaar heeft samengewoond nadat de echtgeno(o)t(e) in kwestie zijn of haar geestelijke vermogens heeft hervonden.

5. minderjarigheid van een van de echtgenoten; verzoekschriften kunnen worden ingediend door de echtgenoten, het openbaar ministerie of de ouders; het recht van de minderjarige op indiening van het verzoekschrift vervalt een jaar nadat hij of zij meerderjarig is geworden;

6. banden van verwantschap, aanverwantschap, adoptie en afstamming; deze grond voor ongeldigheid kan worden ingeroepen door de echtgenoten, het openbaar ministerie of iedereen met een rechtmatig belang, tenzij een jaar of meer is verstreken sinds de huwelijksvoltrekking en indien de mogelijkheid bestond om ondanks de banden toestemming voor het huwelijk te verkrijgen;

7. dwang, vrees en dwaling: instemming verkregen onder dwang of als gevolg van ernstige vrees voor gebeurtenissen buiten de macht van de echtgeno(o)t(e); persoonsverwisseling of dwaling ten aanzien van de persoon van de andere echtgenoot, overeenkomstig artikel 122 van het burgerlijk wetboek; verzoekschriften kunnen worden ingediend door de echtgeno(o)t(e) van wie instemming op een van voornoemde manieren was verkregen, behalve als het paar een jaar heeft samengewoond sinds de oorzaak van de dwang of vrees is verdwenen of sinds de datum waarop de dwaling is ontdekt;

8. simulatie: het huwelijk kan door elk van de echtgenoten worden betwist als zij bij het aangaan van het huwelijk zijn overeengekomen de bijbehorende verplichtingen niet na te komen of de bijbehorende rechten niet uit te oefenen; het verzoek om nietigverklaring moet binnen een jaar na de huwelijksvoltrekking worden ingediend; indiening is niet mogelijk als het echtpaar na de huwelijksvoltrekking als man en vrouw hebben samengewoond, zelfs als dat slechts voor korte tijd is geweest.

9 Wat zijn de juridische gevolgen van de nietigverklaring van het huwelijk?

Als de echtgenoten te goeder trouw handelden (d.w.z. als ze zich bij de huwelijksluiting niet bewust waren van het beletsel), wordt het huwelijk geacht geldig te zijn totdat het nietig wordt verklaard, en zijn de rechtsgevolgen van de nietigverklaring ex nunc van kracht (het beginsel van het "putatief huwelijk" (*matrimonio putativo*)). Een huwelijk dat nietig is verklaard, heeft de gevolgen van een geldig huwelijk met betrekking tot eventuele kinderen, ook als beide echtgenoten te kwader trouw hebben gehandeld.

Het gerecht kan ook eisen dat een van de echtgenoten maximaal drie jaar lang periodieke betalingen doet aan de andere echtgeno(o)t(e) in die gevallen waarin de andere echtgeno(o)t(e) niet over voldoende middelen beschikt en niet is hertrouwd.

Als slechts één van de echtgenoten te goeder trouw handelde, zijn de gevolgen van het huwelijk van toepassing op die echtgeno(o)t(e) en eventuele kinderen. De echtgeno(o)t(e) die te kwader trouw handelde, moet een redelijke vergoeding betalen die overeenkomt met drie jaar alimentatie, en moet alimentatie betalen indien er geen andere personen aansprakelijk zijn.

10 Bestaan er alternatieve mogelijkheden om problemen die samenhangen met een echtscheiding op te lossen, zonder dat de rechter wordt ingeschakeld?

Bij wetsbesluit nr. 132 van 12 september 2014, dat is omgezet in wet nr. 162 van 10 november 2014, heeft de Italiaanse regering twee nieuwe alternatieve procedures ingevoerd waarbij geen rechtbank is betrokken:

1) de partijen kunnen via onderhandelingen in aanwezigheid van een advocaat (met voorafgaande vergunning of toestemming van de openbaar aanklager) een overeenkomst (*convenzione di negoziazione assistita*) sluiten om, bijgestaan door advocaten, een minnelijke schikking te treffen voor hun geschil. Die mogelijkheid wordt geboden aan echtgenoten die willen komen tot een scheiding met wederzijdse instemming, beëindiging van de burgerrechtelijke gevolgen van hun huwelijk of ontbinding van hun huwelijk, of wijziging van de voorwaarden van hun scheiding van tafel en bed of echtscheiding, ook al hebben zij kinderen die nog minderjarig zijn of die meerderjarig zijn maar ernstig gehandicapt of niet financieel onafhankelijk zijn. Op deze manier kunnen echtgenoten de instelling van een gerechtelijke procedure voorkomen (artikelen 2 en 6);

2) voor echtgenoten zonder kinderen die nog minderjarig zijn of die meerderjarig zijn maar ernstig gehandicapt of niet financieel onafhankelijk zijn, bestaat er sinds kort de mogelijkheid om ten overstaan van een ambtenaar

van de burgerlijke stand een overeenkomst te sluiten ter bekrachtiging van hun scheiding van tafel en bed of de ontbinding of beëindiging van de burgerrechtelijke gevolgen van hun huwelijk, of wijziging van de voorwaarden van hun scheiding van tafel en bed of echtscheiding (artikel 12).

11 Waar moet het verzoek tot echtscheiding/scheiding van tafel en bed/nietigverklaring van het huwelijk worden ingediend? Aan welke formaliteiten moet worden voldaan en welke documenten moeten bij het verzoek worden gevoegd?

De hele materie is hervormd door artikel 3, lid 33, van wetsdecreet nr. 149 van 10 oktober 2022, dat titel IV bis (regels voor procedures betreffende personen, minderjarigen en gezinnen) in het wetboek van burgerlijke rechtsvordering heeft opgenomen.

Als gevolg van deze wijzigingen is in hoofdstuk III van het burgerlijk wetboek een nieuwe afdeling II ingevoerd, die betrekking heeft op procedures voor scheiding van tafel en bed, ontbinding of beëindiging van de burgerlijke gevolgen van het huwelijk, ontbinding van geregistreerde partnerschappen en regulering van de uitoefening van de ouderlijke verantwoordelijkheid, alsmede wijzigingen in de desbetreffende voorwaarden.

Overeenkomstig artikel 473 bis 1 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering moet, tenzij anders is bepaald in de wet, het verzoek worden ingediend bij de rechtbank voor personen, minderjarigen en gezinnen (*Tribunale per le persone, per i minorenni e le famiglie*), die als rechter uitspraak doet; de zaak kan evenwel worden gehoord en onderzocht door een gedelegeerd lid van de rechtbank. De rechtbank met territoriale bevoegdheid is de rechtbank van de plaats waar het kind zijn of haar gewone verblijfplaats heeft als er in de procedure maatregelen moeten worden genomen met betrekking tot een minderjarig kind; in alle andere gevallen zijn de algemene regels inzake territoriale bevoegdheid van toepassing en is het criterium derhalve dat van de woonplaats van de verweerder (artikel 473 bis, lid 11, van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering). Indien de verweerder niet te traceren is of in het buitenland woont, is de rechtbank van de woonplaats van de eiser bevoegd of, indien de eiser in het buitenland woont, kan elke rechtbank in Italië de zaak behandelen.

Het ingediende verzoekschrift moet het volgende bevatten:

1. de rechtbank waarbij het verzoekschrift wordt ingediend;
2. de voornaam, de achternaam, de geboorteplaats en de geboortedatum, de nationaliteit, de verblijfplaats, de woonplaats, en het fiscaal identificatienummer van de eiser en de verweerder, en van de gezamenlijke kinderen van de partijen, indien deze minderjarig zijn, of van de kinderen die meerderjarig zijn maar niet financieel onafhankelijk zijn of ernstige handicaps hebben, en van de andere personen op wie het verzoek of de procedure betrekking heeft;
3. de naam, de achternaam en het fiscaal identificatienummer van de wettelijke vertegenwoordiger, met vermelding van de volmacht;
4. het onderwerp van de kennisgeving;
5. een duidelijke en beknopte uiteenzetting van de feiten en de rechtspunten waarop het verzoekschrift is gebaseerd, alsmede van de conclusies;
6. een lijst van de bewijzen waarop de eiser zich wil beroepen en van de documenten die hij aan het procesdossier voegt.

In het verzoekschrift moet eveneens worden vermeld dat er andere procedures bestaan die geheel of gedeeltelijk betrekking hebben op dezelfde of aanverwante verzoekschriften. Bij het verzoekschrift moet een afschrift worden gevoegd van alle maatregelen, met inbegrip van voorlopige maatregelen, die reeds in deze procedure zijn genomen.

De in artikel 473 bis, lid 12, derde alinea, bedoelde stukken moeten steeds aan het verzoekschrift en het verweerschrift worden gehecht, met name:

1. belastingaangiften van de afgelopen drie jaar;
2. het bewijs van de eigendom van zakelijke rechten op geregistreerde onroerende goederen en roerende goederen, alsmede aandelen;
3. bank- en financiële overzichten van de laatste drie jaar.

De partijen kunnen overeenkomstig de bepalingen van artikel 473 bis, lid 49, van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering ook de ontbinding of beëindiging van de burgerlijke gevolgen van het huwelijk en de daarmee samenhangende vorderingen aanvragen in het verzoekschrift waarbij een scheidingsprocedure wordt ingeleid. De verzoeken die op deze wijze worden ingediend, zijn ontvankelijk na het verstrijken van de daartoe wettelijk gestelde termijn en nadat de beslissing tot scheiding van tafel en bed rechtsgeldig is geworden.

Het verzoekschrift moet bij de bevoegde rechter worden ingediend, samen met de daarin genoemde stukken.

Binnen drie dagen na de indiening van het verzoekschrift wijst de president de rapporteur aan die voor de behandeling van het geding kan worden gedelegeerd, en stelt hij de behandeling van het geding voor het eerste verschijnen van de partijen vast, waarbij hij de termijn vaststelt voor het verschijnen van de verweerder, dat ten minste dertig dagen vóór de behandeling van het geding moet plaatsvinden. De president benoemt een speciale voogd als de verweerder geestelijk ziek of juridisch handelingsonbekwaam is.

De termijn tussen de datum van indiening van het verzoekschrift en de terechtzitting bedraagt maximaal 90 dagen.

Artikel 473 bis, lid 51, regelt de procedure voor de gezamenlijke verzoekschriften van de partijen.

Een gezamenlijk verzoekschrift betreffende de in artikel 473 bis, lid 47, bedoelde procedure moet worden ingediend bij de rechtbank van de woon- of verblijfplaats van een van de partijen. Het verzoekschrift moet door de partijen worden ondertekend en moet tevens gegevens bevatten over het inkomen en het vermogen van de laatste drie jaar en de kosten die door de partijen moeten worden gedragen, alsook de voorwaarden die aan nakomelingen en economische relaties verbonden zijn. De partijen kunnen ook hun vermogensrechtelijke betrekkingen geheel of gedeeltelijk via het verzoekschrift regelen. Indien zij gebruik willen maken van de mogelijkheid om de terechtzitting te vervangen door de indiening van schriftelijke conclusies, moeten zij hier in het verzoekschrift om vragen, waarbij zij aangeven dat zij zich niet wensen te verzoenen en de in artikel 473 bis, derde alinea, bedoelde stukken indienen. Na de indiening plant de president de hoorzitting, zodat de partijen voor de rechter-rapporteur kunnen verschijnen, en zorgt hij ervoor dat de documenten naar de openbaar aanklager worden gestuurd, die uiterlijk drie dagen vóór de datum van de zitting zijn advies uitbrengt. Tijdens de terechtzitting verwijst de rechter, nadat hij de partijen heeft gehoord en kennis heeft genomen van hun wens om niet tot verzoening over te gaan, de zaak voor beslissing. De rechter kan, indien nodig, steeds om verduidelijking vragen en de partijen verzoeken de in artikel 473 bis, lid 12, derde alinea, bedoelde stukken in te dienen. De rechtbank geeft een beschikking waarbij zij de overeenkomsten tussen de partijen goedkeurt of er kennis van neemt. Indien de overeenkomsten in strijd zijn met de belangen van de kinderen, roept zij de partijen bijeen en geeft zij aan welke wijzigingen deze moeten aannemen, en verwerpt zij het verzoekschrift in de huidige vorm indien zij het een ongeschikte oplossing vindt. In het geval van een gezamenlijk verzoek tot wijziging van de voorwaarden voor de uitoefening van de ouderlijke verantwoordelijkheid ten aanzien van kinderen en de financiële bijdragen aan hen of de partijen, wijst de president de rapporteur aan, die, na advies van de openbaar aanklager, achter gesloten deuren verslag uitbrengt. De rechter beveelt dat de partijen persoonlijk verschijnen wanneer zij dit gezamenlijk verzoeken of indien verduidelijkingen nodig zijn met betrekking tot de voorgestelde nieuwe voorwaarden.

12 Kan ik in aanmerking komen voor rechtsbijstand om de kosten van de procedure te dekken?

Het is mogelijk rechtsbijstand (*patrocinio a spese dello Stato*) te verkrijgen en aldus wettelijk te worden vertegenwoordigd zonder de honoraria van de advocaat en de andere gerechtskosten te moeten betalen. Er is ook rechtsbijstand beschikbaar voor buitenlandse staatsburgers die legaal in Italië verblijven. De geldende voorwaarden zijn te vinden in wet nr. 217 van 30 juli 1990 en het informatieblad over rechtsbijstand. Verzoeken om rechtsbijstand moeten worden gericht aan de orde van advocaten (*consiglio dell'ordine degli avvocati*). Raadpleeg de websites van de betreffende orde (bv. van de orde van advocaten van Rome) en van het ministerie van Justitie.

Bronnen: Wet nr. 217 van 30 juli 1990, gewijzigd bij wet nr. 134 van 29 maart 2001.

13 Kan beroep worden ingesteld tegen een beslissing over de echtscheiding/scheiding van tafel en bed/nietigverklaring van het huwelijk?

Beroep tegen een beslissing tot scheiding van tafel en bed, echtscheiding of nietigverklaring van het huwelijk is mogelijk. Het beroep wordt ingesteld bij een verzoekschrift dat de in artikel 342 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering voorgeschreven gegevens moet bevatten.

14 Wat moet ik doen om een door een rechtbank in een andere lidstaat gewezen beslissing over echtscheiding/scheiding van tafel en bed/nietigverklaring van het huwelijk in deze lidstaat te laten erkennen?

Besluiten die vóór 1 augustus 2022 in een lidstaat zijn gegeven, worden in de andere lidstaten uitgevoerd overeenkomstig de uniforme regels inzake erkenning die zijn vastgesteld in Verordening (EG) nr. 2201/2003 ("Brussel II bis"). Besluiten die na 1 augustus 2022 zijn gegeven, worden in de EU-lidstaten erkend op grond van de latere Verordening (EU) 2019/1111 van 25 juni 2019 betreffende de bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en in zaken betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid, en inzake internationale kinderontvoering ("Brussel II ter").

Volgens beide verordeningen vindt de erkenning van beslissingen in huwelijkszaken automatisch plaats. Besluiten inzake echtscheiding, scheiding van tafel en bed en nietigverklaring waartegen in de lidstaat van herkomst geen hoger beroep meer kan worden ingesteld, worden samen met het desbetreffende certificaat ten uitvoer gelegd, zonder dat de inschrijvingen in het register van de burgerlijke stand van de aangezochte lidstaat hoeven te worden bijgewerkt. In het licht van de Verordening Brussel II ter worden ook buitengerechtelijke overeenkomsten in huwelijkszaken (zoals onderhandelingsovereenkomsten die zijn gesloten aan het einde van de procedure van wetsbesluit nr. 132 van 12 september 2014, omgezet in wet nr. 162 van 10 november 2014) in de EU uitgevoerd.

Een belanghebbende kan echter verzoeken om een verklaring met als strekking dat de buitenlandse uitspraak al dan niet moet worden erkend; de gronden voor weigering van de erkenning zijn uitdrukkelijk en uitvoerig geregeld in de toepasselijke verordening. Er moet een formeel verzoekschrift (*ricorso*) worden ingediend bij het hof van beroep (*corte di appello*) met territoriale bevoegdheid in de plaats van de uitvoering van de beslissing, en in overeenstemming met de binnenlandse regelgeving van Italië. Het gerecht doet onverwijld uitspraak, al dan niet na een proces op tegenspraak, en de eiser wordt hiervan in kennis gesteld. Overeenkomstig artikel 30 bis van wetsdecreet nr. 150 van 1 september 2011, zoals gewijzigd bij wetsdecreet nr. 149/2022, wordt de procedure zonder tegenpartij achter gesloten deuren gevoerd.

15 Tot welk gerecht moet ik mij wenden om bezwaar te maken tegen de erkenning van een door een rechtbank in een andere lidstaat gewezen beslissing over echtscheiding/scheiding van tafel en bed/nietigverklaring van het huwelijk? Welke procedure is in dit geval van toepassing?

Tegen een uitspraak achter gesloten deuren kan er beroep worden ingesteld binnen zestig dagen na de betekening van het bevel.

Het is mogelijk bij het hof van cassatie beroep aan te tekenen tegen een uitspraak over de betwisting (zie de bijlagen bij de verordening).

16 Wat is het toepasselijk recht in een echtscheidingsproces tussen echtgenoten die niet in deze lidstaat wonen of een verschillende nationaliteit hebben?

Italië is partij bij Verordening (EU) nr. 1259/2010 tot nauwere samenwerking op het gebied van het toepasselijke recht inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed (Rome III). Het recht dat van toepassing is op

procedures inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed die betrekking hebben op situaties met buitenlandse elementen, is het recht dat door de partijen is gekozen overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 5, 6 en 7 van de verordening en, bij gebreke van een keuze, het recht dat is bepaald door de in artikel 8 bedoelde verbindende factoren. De in die verordening vastgestelde uniforme beperkingen van de toepassing van vreemd recht spelen een rol.

Artikel 31 van wet nr. 218 van 31 mei 1995 tot hervorming van het Italiaanse internationaal privaatrecht, zoals gewijzigd bij wetsdecreet nr. 149/2022 en van toepassing telkens wanneer het uniforme Europese internationale privaatrecht niet van toepassing is, verwijst eveneens volledig naar de regels van Verordening nr. 1259/2010, waarin wordt gespecificeerd dat de partijen het toepasselijke recht kunnen aanwijzen in onderling overleg, schriftelijk vastgelegd, in de zin van artikel 5 daarvan, en dat de aanwijzing ook kan plaatsvinden tijdens de procedure, tot aan de afsluiting van de terechtzitting voor de eerste verschijning van de partijen, zelfs door middel van een verklaring die de echtgenoten in het proces-verbaal afleggen, hetzij persoonlijk, hetzij via een bijzondere wettelijke vertegenwoordiger.

Deze webpagina maakt deel uit van de website [Uw Europa](#).

Al uw [feedback](#) over de verstrekte informatie is welkom.

■ Laatste update: 11/12/2024

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken EJN-contactpunten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. Het EJN en de Commissie aanvaarden geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor informatie of gegevens in dit document of waarnaar in dit document wordt verwezen. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.